

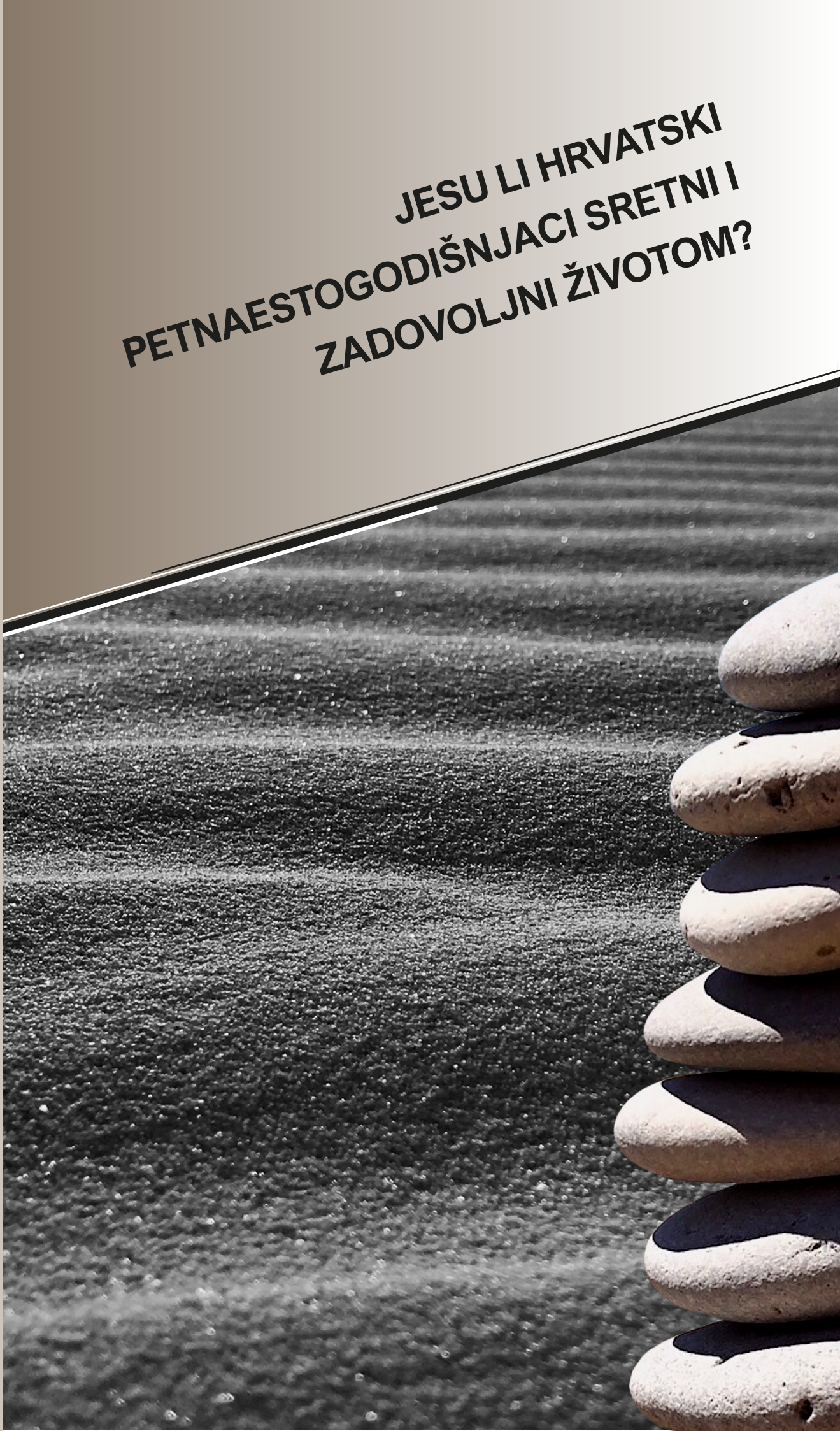
**JESU LI HRVATSKI
PETNAESTOGODIŠNJACI SRETNI I
ZADOVOLJNI ŽIVOTOM?**

UFOKUSU
Br. 5

Travanj 2021., Zagreb
ISSN 2718-3378

Nacionalni centar
za vanjsko vrednovanje
obrazovanja

Osim akademskih postignuća, sve veća pozornost u obrazovnim istraživanjima pridaje se istraživanju dobrobiti djece i mladih. U svijetu koji se neprestano mijenja i pred mlade ljude postavlja nove i nepredvidive zahtjeve važno je ispitati kako se mladi nose s izazovima, kako se osjećaju, jesu li i koliko zadovoljni svojim životom u cjelini, ali i različitim područjima kao što su odnosi s prijateljima, život u školi, slobodno vrijeme, smisao života i slično.

Dobrobit učenika odnosi se na psihološko, kognitivno, materijalno, društveno i fizičko funkcioniranje te na sposobnosti koje su učenicima potrebne za sretan i ispunjen život (OECD, 2017)¹. Za procjenu dobrobiti najčešće se koriste objektivni pokazatelji poput socioekonomskog statusa obitelji, zdravstvenog stanja i slično. No za dobivanje cjelovite slike o kvaliteti života današnjih učenika nužno je, uz objektivne pokazatelje, čuti što sami učenici kažu o različitim područjima svog života, odnosno važno je ispitati njihovu subjektivnu dobrobit. Prema Ajduković i sur. (2020)², subjektivna dobrobit pokazuje kako se osjećaju i što misle učenici te predstavlja važan indikator kvalitete života i psihosocijalnog razvoja učenika. Način na koji učenici doživljavaju svoj život i odrastanje jedan je od najvažnijih čimbenika u procjeni koliko je okruženje u kojem odrastaju pogodno za razvoj njihovih punih potencijala.

Prvo sustavno ispitivanje subjektivne dobrobiti djece u Hrvatskoj provedeno je 2019. godine u okviru projekta „Subjektivna dobrobit djece u Hrvatskoj“ koji je proveo Studijski centar socijalnog rada Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u suradnji s uredom UNICEF-a za Hrvatsku na učenicima u dobi od 8, 10 i 12 godina. Rezultati su pokazali da je doživljaj subjektivne dobrobiti djece u Hrvatskoj u razdoblju prije pandemije bio vrlo visok. U gotovo svim pokazateljima subjektivne dobrobiti hrvatski su učenici bili među najbolje rangiranim u odnosu na vršnjake iz drugih zemalja. No pokazalo se da se neki aspekti dobrobiti poput zadovoljstva životom i ugodnog raspoloženja smanjuju s odrastanjem (Ajduković M. i sur., 2020).

PISA je, kao najveće međunarodno obrazovno istraživanje, prepoznala važnost ispitivanja subjektivne dobrobiti učenika i u popratne upitnike za učenike u istraživanju PISA 2018 uvrstila niz pitanja o različitim komponentama subjektivne dobrobiti te na taj način pridonijela boljem razumijevanju subjektivne dobrobiti petnaestogodišnjih učenika u međunarodnom, ali i nacionalnom kontekstu. U tom prijelaznom razdoblju njihova tjelesnog i emocionalnog razvoja od iznimne je važnosti učenicima dati priliku da kažu kako se osjećaju kao adolescenti i što misle o svom životu i odnosima s vršnjacima. Stoga nam rezultati dobiveni PISA istraživanjem na petnaestogodišnjim učenicima mogu služiti kao pokazatelj što se događa sa subjektivnom dobrobiti učenika s prelaskom u srednju školu. Također, s obzirom na to da su podaci prikupljeni 2018. godine, prije pojave pandemije i razornih potresa u Hrvatskoj, mogu nam poslužiti kao polazišna točka temeljem koje ćemo u budućim istraživanjima moći procijeniti učinak pandemije i potresa na subjektivnu dobrobit hrvatskih petnaestogodišnjaka.

¹ OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, OECD Publishing, Paris.

² Ajduković, M., Rajhvajn Bulat, L., Sušac, N., Vejmelka, L. (2020), *Subjektivna dobrobit djece u Hrvatskoj*, Ured UNICEF-a za Hrvatsku, Zagreb.

Što je PISA?

Programme for International Student Assessment (PISA) odnosno Međunarodni program za ispitivanje znanja i kompetencija učenika najveće je međunarodno obrazovno istraživanje koje Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD) provodi od 2000. godine na uzorku petnaestogodišnjih učenika. PISA istraživanja nisu usmjerena na školske kurikule i reprodukciju usvojenog znanja, već se njima ispituje koliko su učenici sposobni primijeniti znanja i kompetencije iz ključnih područja (čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost) koje će im u budućnosti biti neophodne za osobni razvoj, aktivno sudjelovanje u društvenom, kulturnom i političkom životu te uspješno pronalaženje i zadržavanje radnoga mjesta.

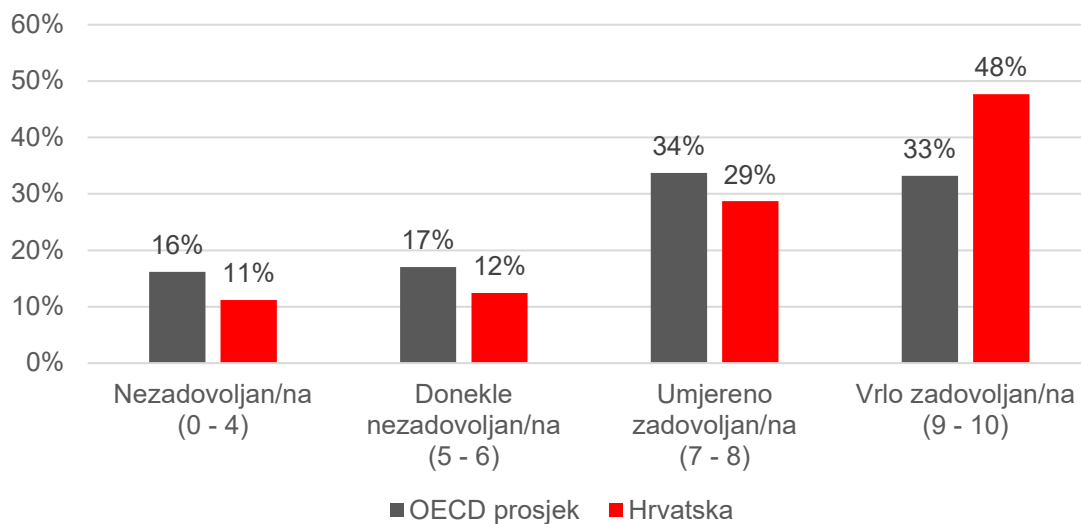
PISA 2018 sedmi je ciklus PISA istraživanja (a peti po redu u kojemu je sudjelovala Republika Hrvatska) proveden 2018. godine u kojemu se po treći put nakon 2000. godine čitalačka pismenost učenika ispitivala kao glavno ispitno područje, dok su se matematička i prirodoslovna pismenost te globalne kompetencije učenika ispitivale kao sporedna područja. U istraživanju je sudjelovalo 79 zemalja i teritorija, a ukupno je testirano više od 600 000 učenika koji predstavljaju oko 32 milijuna petnaestogodišnjih učenika u zemljama sudionicama. Ispitivanje je u Republici Hrvatskoj provedeno u 179 srednjih škola i 4 osnovne škole, a sudjelovalo je ukupno 6609 petnaestogodišnjih učenika.

Više informacija o PISA istraživanjima dostupno je na: <https://pisa.ncvvo.hr/> i <http://www.oecd.org/pisa/>.

Zadovoljstvo učenika životom

Zadovoljstvo životom učenika koji su sudjelovali u istraživanju PISA 2018 mjereno je skalom od 11 stupnjeva, od 0 – „Uopće nije zadovoljan/na“ do 10 – „Potpuno zadovoljan/na“. Iz prikaza 1. vidljivo je da su hrvatski učenici u najvećem udjelu vrlo zadovoljni životom – njih gotovo polovica. U usporedbi s prosječnim rezultatom zemalja članica OECD-a, hrvatski su učenici zadovoljniji životom. U prosjeku zemalja OECD-a oko trećine učenika vrlo je i umjereno zadovoljno životom, dok ih je 16% nezadovoljno životom, što predstavlja veći udio u odnosu na hrvatske učenike među kojima nezadovoljnih životom ima 11%. Prosječno zadovoljstvo također je veće među hrvatskim učenicima te ono iznosi blizu vrijednosti 8 na skali do 10 (7,69). Prosječno zadovoljstvo životom učenika zemalja OECD-a nešto je niže te se nalazi oko vrijednosti 7.

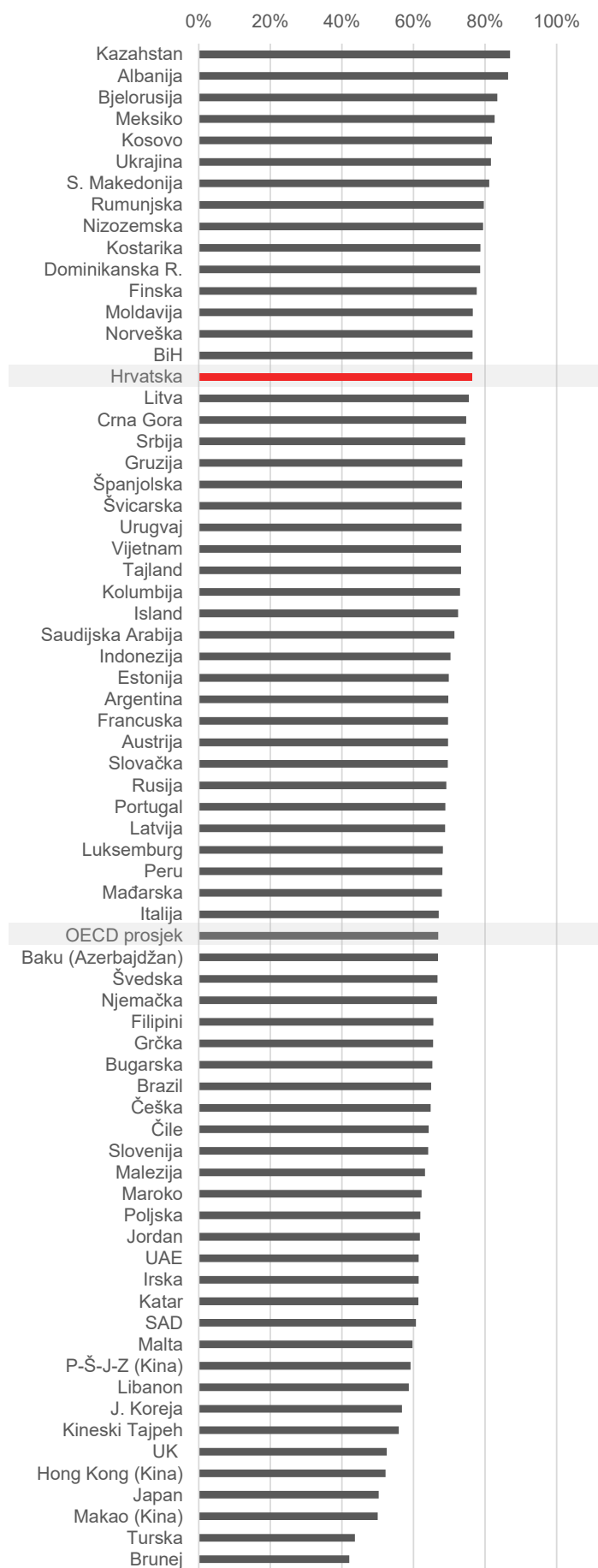
Prikaz 1. Zadovoljstvo učenika životom (PISA 2018)

Učenici koji su zadovoljstvo životom procijenili ocjenom između 7 i 10 opisuju se još kao zadovoljni učenici. Njihov udio u svim zemljama sudionicama prikazan je u prikazu 2. Najveći udio zabilježen je u zemljama s relativno niskim postignućem u istraživanju PISA 2018: Kazahstanu, Albaniji, Bjelorusiji, Meksiku, Sjevernoj Makedoniji i Ukrajini, u kojima je zabilježeno više od 80% zadovoljnih učenika (OECD, 2020)³. S druge strane, Brunej, Turska i Makao (Kina) bilježe manje od polovice zadovoljnih učenika. Hrvatska se smjestila u gornju polovicu s udjelom od 76% zadovoljnih učenika, što je za 10% više od prosjeka zemalja OECD-a.

³ OECD (2019), *PISA 2018 Results (Volume III): What school life means for students' lives*, OECD Publishing, Paris.

Prikaz 2. Udio učenika zadovoljnih životom (PISA 2018)

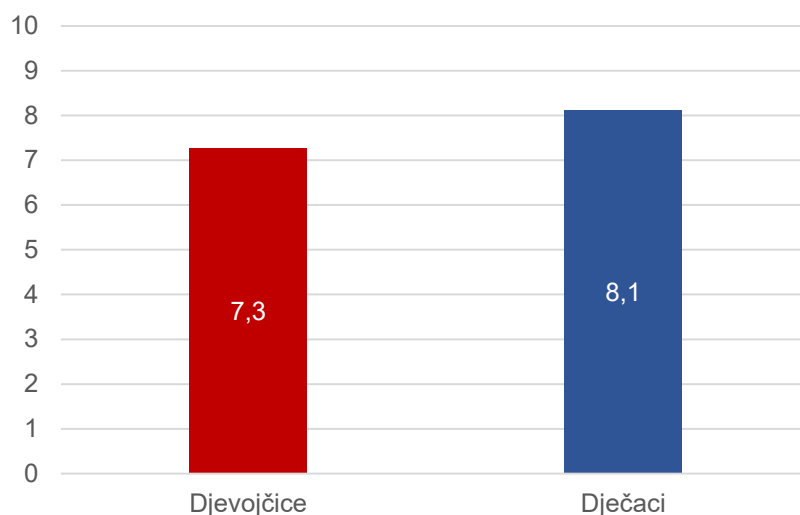

U nacionalnom kontekstu, usporedimo li podatak o udjelu zadovoljnih petnaestogodišnjaka iz istraživanja PISA 2018 s rezultatima već spomenutog istraživanja subjektivne dobrobiti učenika mlađe dobi iz 2019. godine, možemo primijetiti da je s prelaskom iz djetinjstva u adolescenciju došlo do pada zadovoljstva životom. Prema Ajduković i sur. (2020) oko 95% učenika u dobi od 8 i 10 godina iskazalo je zadovoljstvo svojim životom. U dobi od 12 godina oko 92% učenika zadovoljno je životom, dok se u istraživanju PISA 2018 pokazalo da je oko 76% učenika u dobi od 15 godina zadovoljno životom. Ovakve razlike u subjektivnoj dobrobiti djece različite dobi očekivane su i u skladu su s ostalim istraživanjima koja potvrđuju da odrastanje donosi sa sobom brojne promjene na koje mladi često reaguju stvaranjem lošije slike o sebi, internaliziranim problemima i upuštanjem u rizična ponašanja, što posljedično utječe na njihovo zadovoljstvo životom.

Razmotre li se rezultati istraživanja prema spolu, djevojčice koje su u Hrvatskoj sudjele u istraživanju PISA 2018 u prosjeku su statistički značajno manje zadovoljne životom od dječaka (prikaz 3). Ove su rodne razlike potvrđene i u drugim međunarodnim i nacionalnim istraživanjima, pri čemu se smatra da su djevojke ulaskom u pubertet sklonije manjem zadovoljstvu i razvoju internaliziranih problema, naročito depresivnih i anksioznih simptoma (Vulić-Prtorić, 2004)⁴.

Sličan rezultat u rodnim razlikama bilježi većina zemalja sudionica (56 od 70 zemalja). Primjerice, u Južnoj Koreji, Poljskoj, Sloveniji, Švedskoj i Ujedinjenom Kraljevstvu djevojčice su manje zadovoljne životom, pri čemu razlika između djevojčica i dječaka u procjeni zadovoljstva životom iznosi 15% ili više. S druge strane, djevojčice su zadovoljnije svojim životom od dječaka u Jordanu, Moldaviji, Filipinima i Saudijskoj Arabiji.

Prikaz 3. Zadovoljstvo životom prema spolu hrvatskih učenika (PISA 2018)

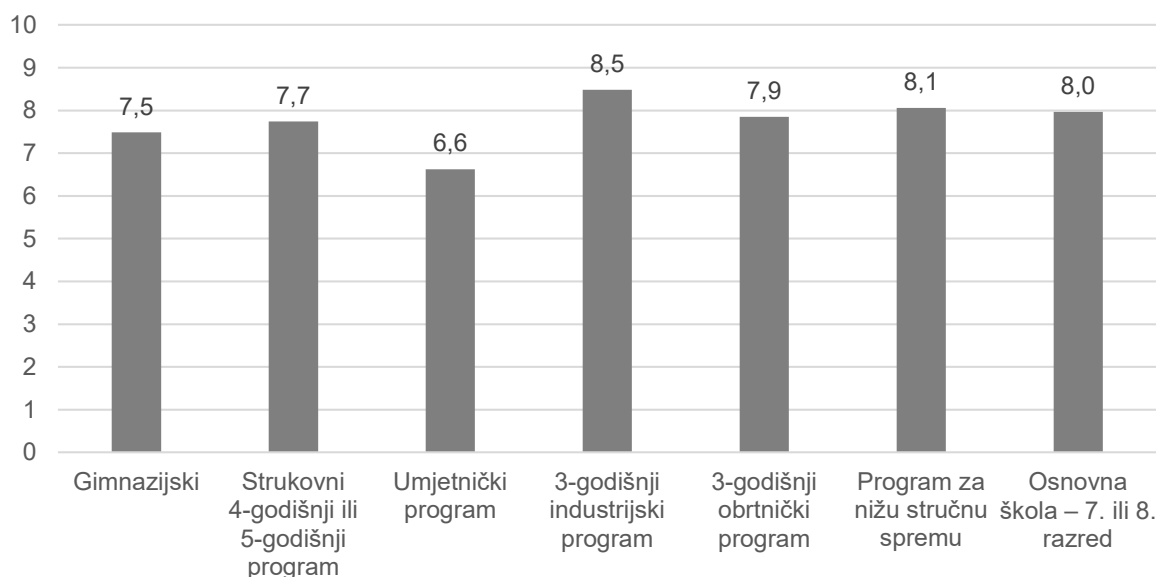

Razmatranjem zadovoljstva životom prema školskom programu učenika u Republici Hrvatskoj dobiveno je da su učenici u trogodišnjim industrijskim strukovnim programima u prosjeku najzadovoljniji životom te svoje zadovoljstvo procjenjuju ocjenom 8,5 (prikaz 4 i tablica 1). Prate ih učenici programa za nižu stručnu spremu i učenici koji su u dobi od 15 godina još uvijek u osnovnoj školi. S druge strane, u prosjeku su najmanje za-

⁴ Vulić-Prtorić, A. (2004), *Depresivnost u djece i adolescenata*, Naklada Slap, Jastrebarsko.

dovoljni učenici umjetničkih programa koji svoje zadovoljstvo procjenjuju ocjenom 6,6. Učenici preostalih obrazovnih programa svoje zadovoljstvo životom u prosjeku procjenjuju ocjenama između 7,5 i 8.

Prikaz 4. Zadovoljstvo životom učenika prema školskom programu (PISA 2018)

Tablica 1. Razlike u općem zadovoljstvu životom prema školskom programu (PISA 2018)

	Prosječno zadovoljstvo životom	Gimnazijski	Strukovni 4-godišnji ili 5-godišnji program	Umjetnički program	3-godišnji industrijski program	3-godišnji obrtnički program	Program za nižu stručnu spremu	Osnovna škola – 7. ili 8. razred
Gimnazijski	7,49		▼	▲	▼	▼	▼	●
Strukovni 4-godišnji ili 5-godišnji program	7,74	▲		▲	▼	●	▼	●
Umjetnički program	6,63	▼	▼		▼	▼	▼	▼
3-godišnji industrijski program	8,48	▲	▲	▲		▲	▲	●
3-godišnji obrtnički program	7,85	▲	●	▲	▼		●	●
Program za nižu stručnu spremu	8,06	▲	▲	▲	▼	●		●
Osnovna škola – 7. ili 8. razred	7,97	●	●	▲	●	●	●	

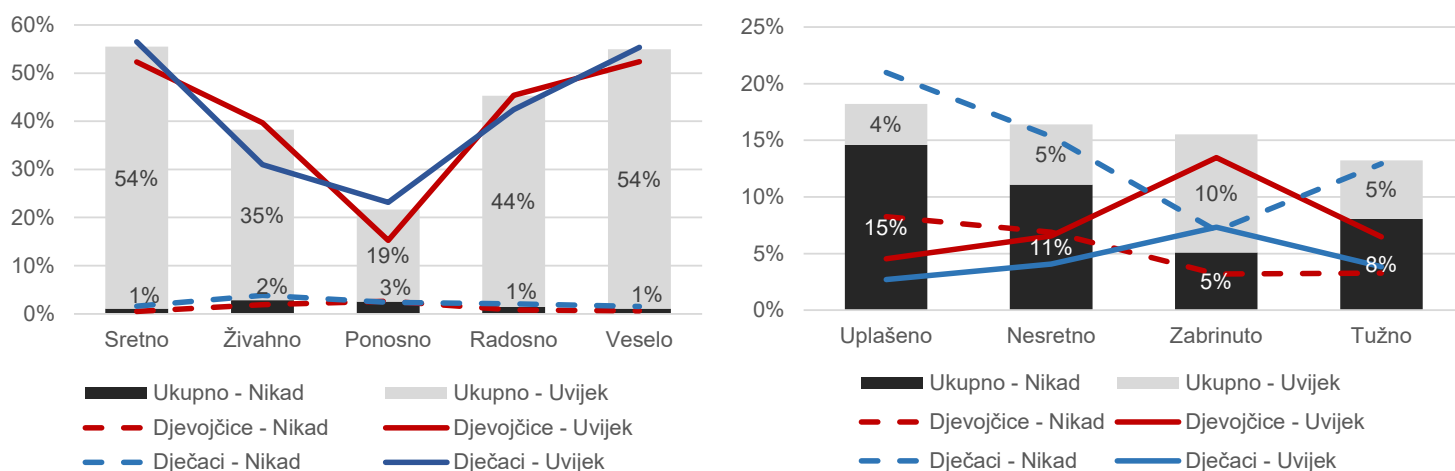
- ▼ – statistički značajno niže prosječno zadovoljstvo
- ▲ – statistički značajno više prosječno zadovoljstvo
- – razlika u prosječnom zadovoljstvu nije statistički značajna

Emocionalni aspekt subjektivne dobrobiti odnosi se na stupanj u kojem učenici doživljavaju ugodna i neugodna raspoloženja. Učenici su procjenjivali koliko se često osjećaju sretno, živahno, ponosno, radosno i veselo (kao indikator ugodnog raspoloženja) te koliko se često osjećaju uplašeno, nesretno, žalosno i tužno (kao indikator neugodnog raspoloženja).

Analizom krajnjih kategorija procjene različitih osjećaja (nikad i uvijek) dobiveno je da se oko polovice hrvatskih učenika uvijek osjeća sretno, radosno i veselo (45–54%) (prikaz 5). Živahno se uvijek osjeća oko trećine učenika, a ponosno oko petine. Udio učenika koji nikad ne doživljavaju pozitivne emocije prilično je mali (oko 1%), no može biti indikativan za stručnjake koji se bave mentalnim zdravljem mladih.

Razmatrajući učestalost doživljavanja negativnih osjećaja može se primijetiti da se, primjerice, 15% učenika nikad ne osjeća uplašeno, 11% ih se nikad ne osjeća nesretno, dok ih se 8% nikad ne osjeća tužno. No s druge strane, posebnu pozornost zahtijeva udio učenika koji su izjavili da uvijek doživljavaju negativne osjećaje. Čak 10% učenika uvijek je zabrinuto, 5% učenika uvijek je nesretno i tužno, a 4% učenika uvijek je uplašeno. Ovi podaci mogu ukazivati na udio učenika kojima je potrebna pomoć u nošenju s negativnim osjećajima i internaliziranim poteškoćama.

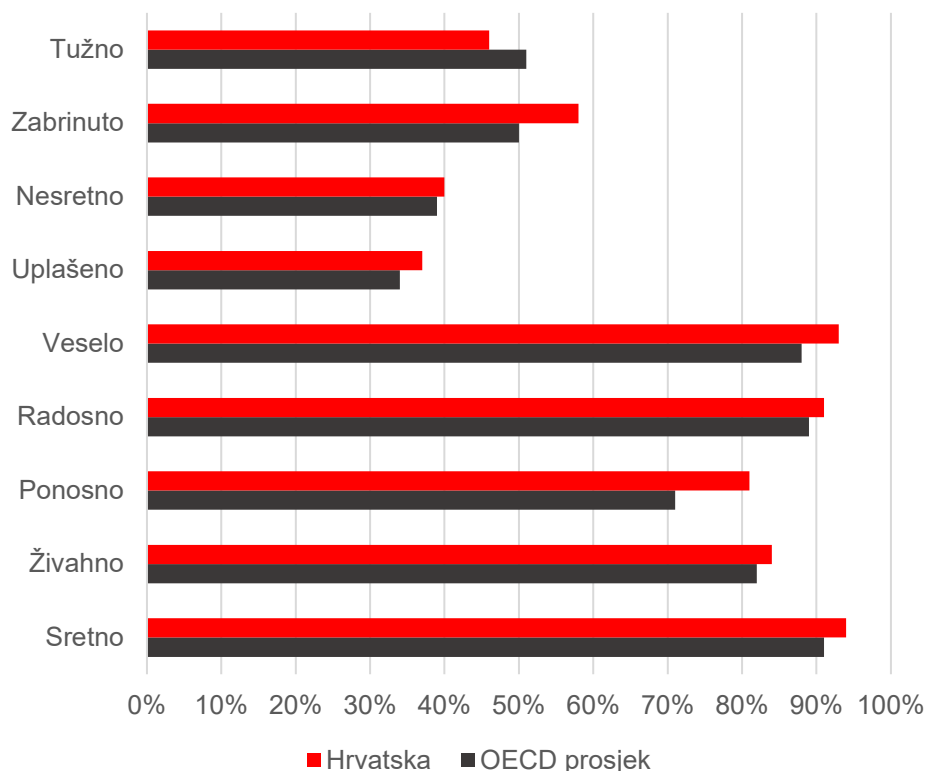
Prikaz 5. Krajnje kategorije učestalosti procijenjenih osjećaja – ukupno i prema spolu (PISA 2018)

Djevojčice i dječaci u Hrvatskoj razlikuju se prema učestalosti doživljavanja pojedinih osjećaja. Djevojčice su u prosjeku češće uplašene, živahne, nesretne, zabrinute, radosne i tužne. S druge strane, dječaci su u prosjeku češće sretni, ponosni i veseli, što potvrđuju i rezultati krajnjih kategorija učestalosti koji su prikazani prema spolu u prikazu 5. Možemo primijetiti da se djevojčice češće nalaze u neugodnom raspoloženju. U odnosu na dječake, češće su uplašene, nesretne, zabrinute i tužne, što je potvrđeno i u drugim istraživanjima koja su pokazala da s povećanjem dobi, djevojčice doživljavaju manje ugodnog i više neugodnog raspoloženja te da su, u ranoj adolescenciji, djevojčice rizična skupina za razvoj problema mentalnog zdravlja (Ajduković i sur., 2020).

Usporedimo li osjećaje hrvatskih učenika s osjećajima njihovih vršnjaka u zemljama OECD-a (prikaz 6), možemo zaključiti da se hrvatski petnaestogodišnjaci češće nalaze u ugodnom raspoloženju. Kad je riječ o neugodnim osjećajima, učenici iz zemalja OECD-a češće su tužni, dok su hrvatski učenici češće zabrinuti.

Prikaz 6. Udio učenika koji izjavljuju da često ili uvijek doživljavaju navedene osjećaje – usporedba RH i OECD-a

Razmotrimo li pak međunarodni kontekst u cjelini (tablica 2), možemo zaključiti da se zemlje sudionice u istraživanju PISA 2018 međusobno razlikuju po udjelima učenika koji iskazuju pozitivne osjećaje, iako razlike nisu toliko primjetne kod svih osjećaja. Primjerice, sretnima se ponekad ili uvijek osjeća barem 80% učenika u svim zemljama sudionicama (osim u Gruziji), dok se živahno ponekad ili uvijek osjeća manje od 75% učenika u Francuskoj, Italiji, Libanonu, Crnoj Gori, Slovačkoj i Turskoj te čak 90% učenika u 16 zemalja.

Razlike među zemljama naglašenije su kod negativnih osjećaja. Primjerice, uplašeno se ponekad ili uvijek osjeća manje od četvrtine učenika u Čileu, Kostarici, Moldaviji, Crnoj Gori, Sjevernoj Makedoniji, Sloveniji i Urugvaju, te čak više od polovice svih učenika u Kini⁵, Bruneju, Češkoj, Hong Kongu (Kini), Indoneziji, Japanu i Filipinima. Slično tome, tužnima se ponekad ili uvijek osjeća manje od 40% učenika u Kazahstanu, Kosovu, Rumunjskoj, Saudijskoj Arabiji i Sloveniji, te čak više od 75% učenika u Kini i Hong Kongu (Kini).

⁵ "Kina" se odnosi na četiri kineske pokrajine: Peking, Šangaj, Jiangsu i Zhejiang koje su sudjelovale u istraživanju PISA 2018.

Tablica 2. Udio učenika u zemljama sudionicama koji prijavljuju da često ili uvijek doživljavaju navedene osjećaje (PISA 2018)

	Učenici (%) koji izvješćuju da se osjećaju često ili uvijek:								
	Sretno	Živahno	Ponosno	Radosno	Veselo	Uplašeno	Nesretno	Zabrinuto	Tužno
OECD prosjek	91	82	71	89	88	34	39	50	51
Albanija	95	95	94	96	91	38	10	39	43
Argentina	92	88	75	91	91	40	36	37	60
Austrija	91	84	74	91	92	32	40	56	44
Baku (Azerbajdžan)	85	84	58	88	83	35	24	54	51
BiH	92	88	86	92	94	36	35	47	43
Bjelorusija	92	91	66	95	84	29	27	29	45
Brazil	90	85	64	90	79	41	40	48	64
Brunej	93	81	71	86	86	60	53	60	68
Bugarska	87	81	73	87	89	33	40	56	45
Crna Gora	93	51	88	92	93	23	16	25	44
Češka	86	77	64	89	88	55	44	59	52
Čile	94	87	70	92	89	25	51	26	54
Danska	91	90	84	97	97	34	29	23	48
Dominikanska R.	92	75	78	91	91	29	29	38	56
Estonija	89	79	61	78	89	34	43	53	51
Filipini	95	92	88	91	88	61	47	70	69
Finska	91	80	70	92	91	26	32	51	46
Francuska	94	69	73	92	94	28	37	58	46
Grčka	89	86	79	93	83	38	36	60	51
Gruzija	74	83	57	86	90	27	24	24	41
Hong Kong (Kina)	96	85	65	94	89	65	61	83	77
Hrvatska	94	84	81	91	93	37	40	58	46
Indonezija	91	92	86	93	93	63	27	62	56
Irska	96	89	74	87	89	36	36	34	58
Island	91	90	78	88	92	26	39	28	44
Italija	91	52	73	91	66	41	46	31	55
J. Koreja	87	82	66	90	87	48	30	69	52
Japan	91	90	52	94	79	61	46	83	66
Jordan	81	82	85	78	78	35	31	41	43
Kanada	93	80	76	86	85	38	41	41	56
Katar	88	81	78	86	85	38	39	40	58
Kazahstan	93	89	54	94	95	32	17	37	35
Kineski Tajpeh	94	87	43	91	89	26	34	45	48
Kolumbija	93	91	72	92	92	38	25	59	50
Kosovo	94	92	93	92	96	35	11	32	39

Učenci (%) koji izvješćuju da se osjećaju često ili uvijek:

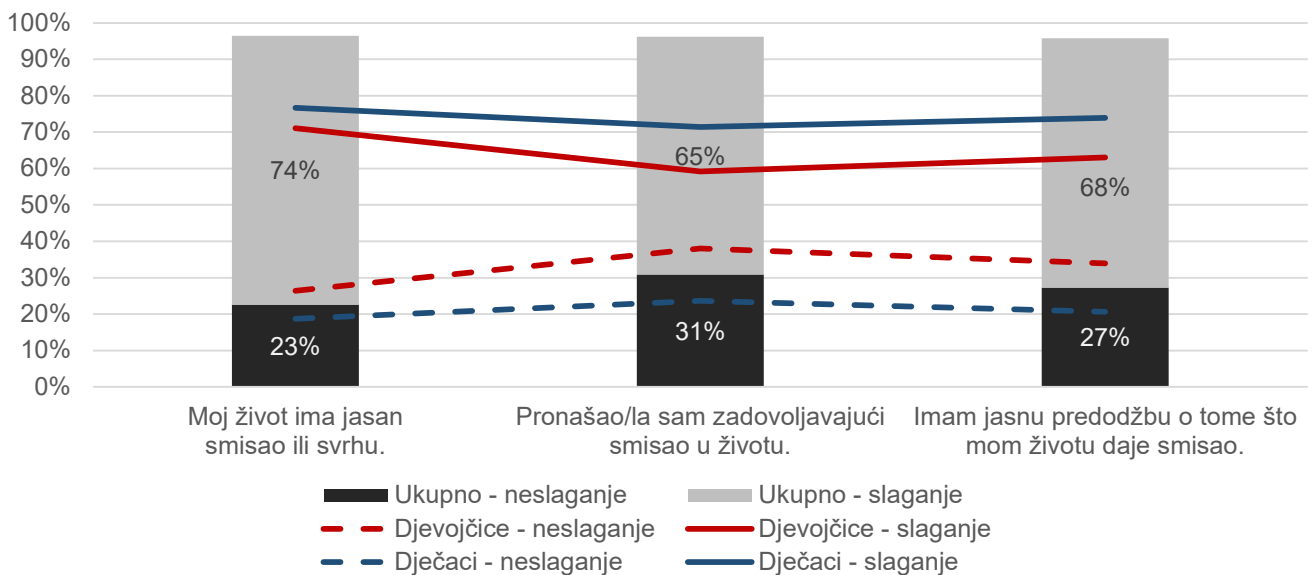
	Sretno	Živahno	Ponosno	Radosno	Veselo	Uplašeno	Nesretno	Zabrinuto	Tužno
OECD prosjek	91	82	71	89	88	34	39	50	51
Kostarika	95	91	87	93	91	24	31	31	54
Latvija	87	77	56	91	89	37	38	45	50
Libanon	82	71	75	76	77	42	41	52	51
Litva	90	82	73	90	91	31	30	31	45
Luksemburg	91	84	75	90	91	35	44	59	49
Mađarska	92	82	72	92	83	30	41	41	45
Makao (Kina)	89	80	62	86	82	38	47	47	60
Malezija	94	81	74	83	91	37	33	53	61
Malta	94	83	73	87	88	48	41	45	63
Maroko	88	84	79	50	52	43	40	59	54
Meksiko	96	92	79	94	92	29	43	29	50
Moldavija	92	89	67	93	90	24	28	43	45
Nizozemska	97	91	83	96	81	29	31	58	45
Njemačka	92	83	72	91	92	28	41	55	43
Panama	95	89	76	94	94	31	50	39	58
Peru	96	94	76	96	94	27	46	30	53
Poljska	87	81	67	87	89	31	44	25	50
Portugal	96	86	71	95	94	30	38	77	48
P-Š-J-Z (Kina)	98	94	81	95	86	59	58	87	83
Rumunjska	93	89	74	92	92	33	35	30	40
Rusija	85	79	57	89	76	28	18	35	49
S. Makedonija	94	92	87	94	90	23	14	42	44
SAD	93	81	78	85	83	45	40	42	63
Saudijska Arabija	85	87	83	86	83	31	25	20	39
Slovačka	87	74	58	87	89	34	47	51	55
Slovenija	83	79	57	64	87	21	36	52	35
Srbija	90	80	85	89	91	25	23	31	47
Španjolska	96	93	76	94	95	31	38	71	54
Švedska	88	81	74	92	90	33	40	54	50
Švicarska	95	83	77	94	94	30	38	54	44
Tajland	92	91	82	89	93	46	58	60	57
Turska	81	70	81	81	82	26	24	44	58
UAE	90	83	80	84	86	37	35	36	52
UK	93	83	65	82	84	39	52	66	60
Ukrajina	91	86	58	93	94	27	14	35	48
Urugvaj	94	88	78	93	92	23	27	30	53
Vijetnam	85	81	74	64	91	41	24	44	48

Smisao života

Osjećaj smisla i svrhe u životu usmjerava ljude prema djelovanju u pozitivnom smjeru i postavljanju smislenih ciljeva (OECD, 2019). Stoga se pronalazak smisla života kod petnaestogodišnjaka smatra važnim zaštitnim čimbenikom koji ih potiče na pozitivno djelovanje i udaljava od nepoželjnih oblika ponašanja u osjetljivom razdoblju adolescencije.

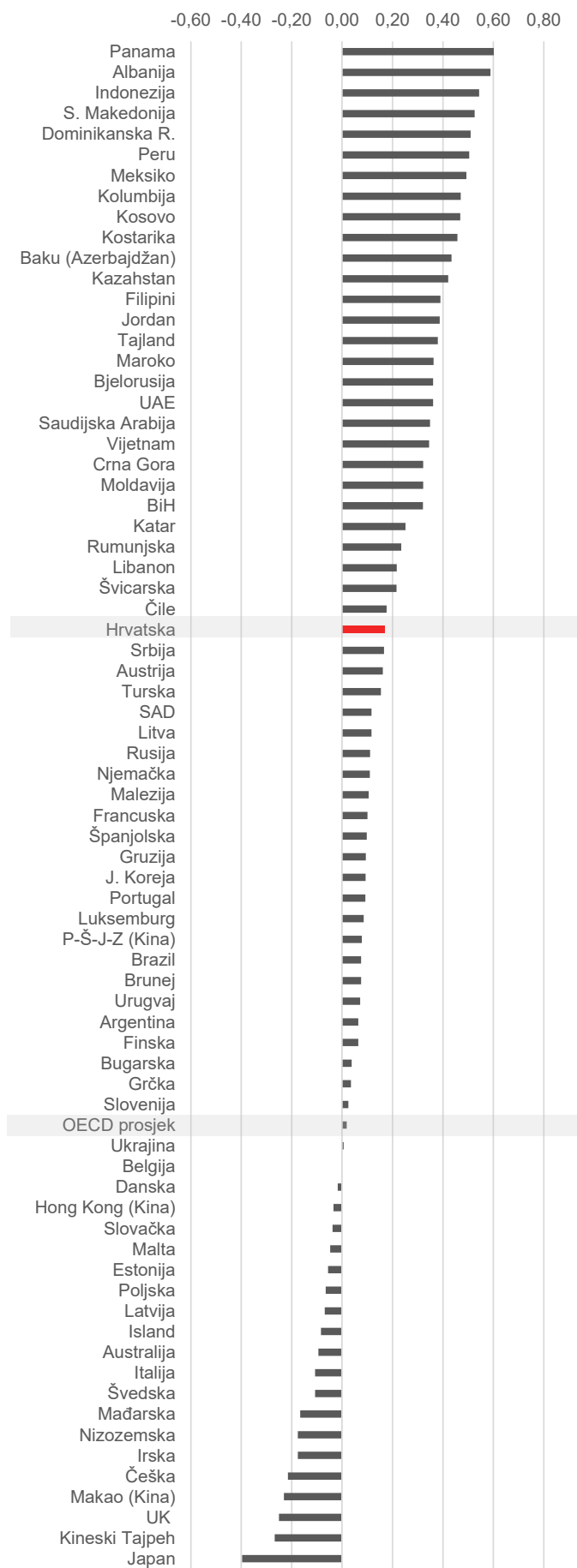
Za većinu hrvatskih učenika (65% – 74%) život ima jasan smisao ili svrhu te imaju jasnu predodžbu o tome što njihovom životu daje smisao (prikaz 7). No s druge strane, oko jedne trećine učenika još uvijek nije pronašlo zadovoljavajući smisao u životu te nemaju jasnu predodžbu o tome što njihovom životu daje smisao. Rodne razlike upućuju na to da su dječaci u prosjeku u statistički značajno većoj mjeri osvijestili smisao života i što ga određuje i da je ta razlika u korist dječaka u Hrvatskoj prilično velika (čak 12% više dječaka pronašlo je zadovoljavajući smisao u životu).

Prikaz 7. Procjena smisla života hrvatskih učenika – ukupno i prema spolu (PISA 2018)

Prema rezultatima na konstruiranoj međunarodnoj skali – indeksu smisla života (prikaz 8), najjasniju predodžbu smisla ili svrhe života iskazuju učenici iz Paname, Albanije, Indonezije i Sjeverne Makedonije. S druge strane, najmanje smisla u životu ponajprije nalaze učenici iz Japana, nakon kojih slijede učenici iz Kineskog Tajpeha, Ujedinjenog Kraljevstva i Makaa (Kina). U odnosu na učenike iz zemalja OECD-a, hrvatski su učenici u značajno većoj mjeri osvijestili smisao svog života.

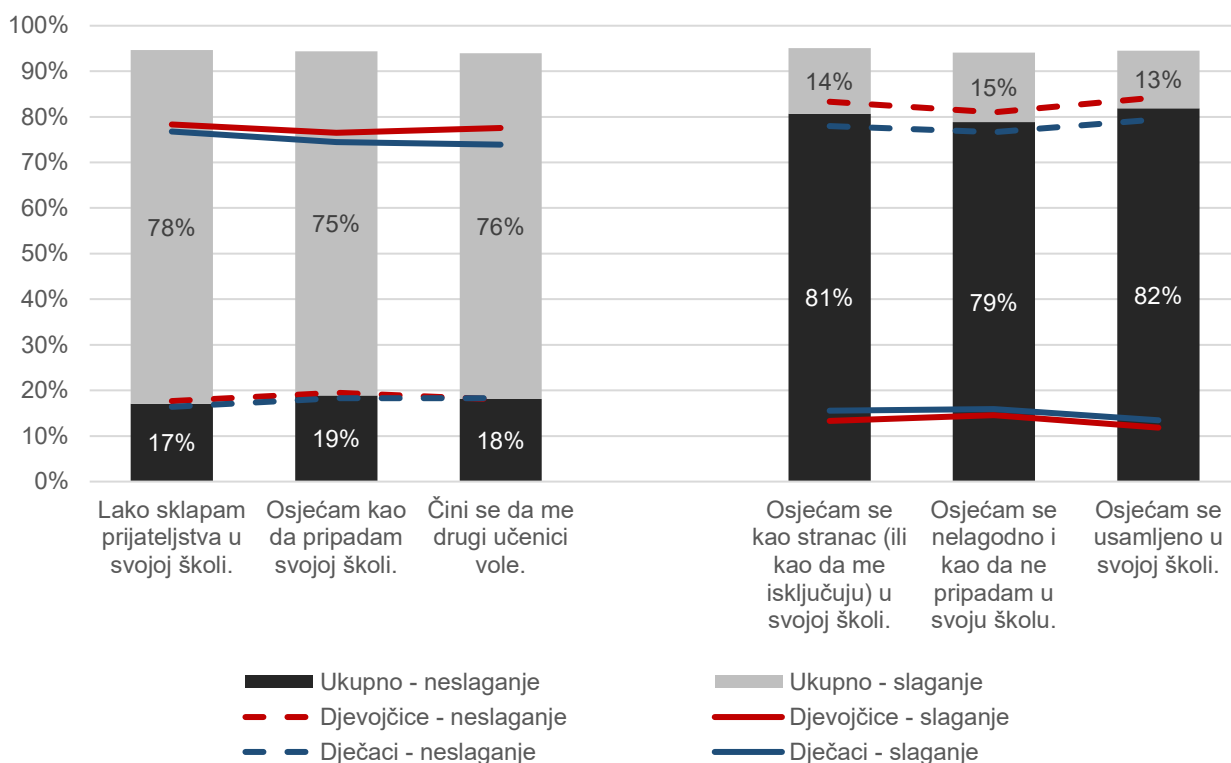
Prikaz 8. Indeks smisla života (PISA 2018)

Osjećaj pripadnosti školi

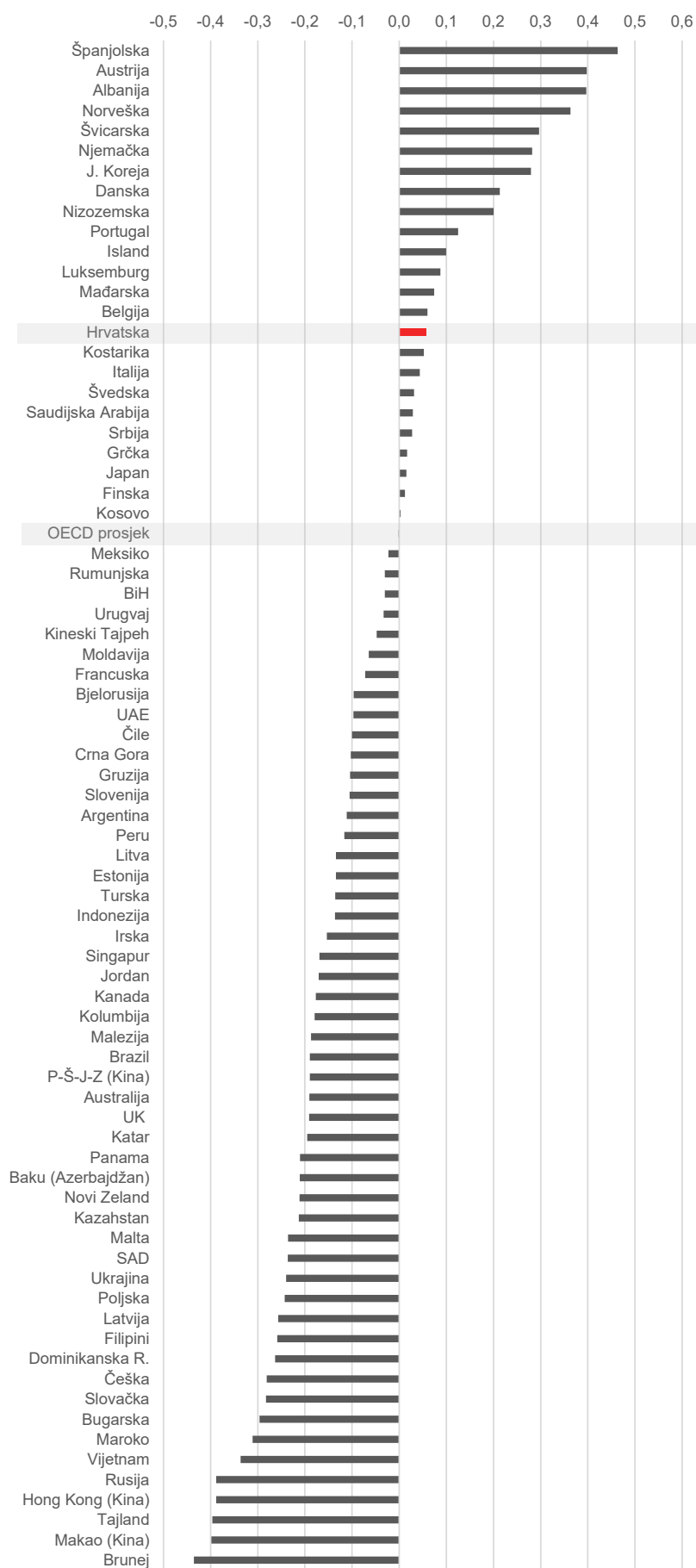
Možda najvažniji aspekt života svakog tinejdžera iskustva su i odnosi koje ostvaruje u svojoj školi. Škola nije samo mjesto gdje učenici stječu znanje, već i mjesto gdje sklapaju prijateljstva, grade odnose s učiteljima i razvijaju osjećaj pripadnosti školskoj zajednici. Nažalost, škola može biti i mjesto gdje se učenici ne osjećaju ugodno i gdje razvijaju negativne reakcije na školovanje i svijet obrazovanja. Osjećaj pripadnosti školi procjenjivan je pomoću šest čestica (prikaz 9). Hrvatski se učenici u najvećoj mjeri slažu da lako sklapaju prijateljstva u svojoj školi, da se osjećaju da pripadaju svojoj školi i da im se čini da ih drugi učenici vole (oko tri četvrtine učenika). Takve učenike mogli bismo smatrati dobro uklopljenima u školu. No s druge strane, postoji značajan udio učenika koji se ne osjećaju ugodno u svojoj školi i koji zahtijevaju dodatnu pozornost. Gotovo 20% učenika ne osjeća pripadnost svojoj školi, ne sklapaju lako prijateljstva i čini im se da ih drugi učenici ne vole. Takvi učenici zahtijevaju pozornost roditelja, učitelja i stručnih suradnika s obzirom na to da je utvrđeno da učenici koji se ne osjećaju dobro u svojoj školi imaju značajno lošija postignuća na PISA testu (OECD, 2019.). Značajne razlike između djevojčica i dječaka zabilježene su vezano uz sklapanje prijateljstva, osjećaj pripadnosti i osjećaj nelagodnosti, s čime se u prosjeku više slažu djevojčice od dječaka.

Prikaz 9. Osjećaj pripadnosti školi – ukupno i prema spolu (PISA 2018)

Na međunarodno konstruiranom indeksu osjećaja pripadnosti školi (prikaz 10) najveći osjećaj pripadnosti školi iskazuju učenici iz Španjolske, Austrije, Albanije i Norveške, a najmanji učenici iz Bruneja, Makaa (Kina), Tajlanda i Hong Konga (Kina). Hrvatski su učenici prema svom osjećaju pripadnosti školi među prvih petnaest zemalja i osjećaju značajno veću pripadnost školi od učenika iz zemalja OECD-a.

Prikaz 10. Indeks osjećaja pripadnosti školi (PISA 2018)

Da bismo provjerili u kakvom su odnosu učenička postignuća u PISA istraživanju i prethodno opisani indikatori subjektivne dobrobiti hrvatskih učenika, provedena je regresijska analiza kojom je utvrđeno da bolje rezultate u sva tri područja (čitalačka, matematička i prirodoslovna pismenost) postižu oni učenici koji prijavljuju manje pozitivnih osjećaja, koji u manjoj mjeri nalaze smisao života te oni koji u većoj mjeri osjećaju pripadnost školi (tablica 3).

Općenito zadovoljstvo životom značajno je pozitivno povezano s postignućem u matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti pri čemu učenici koji su zadovoljniji postižu bolje rezultate u oba područja. S druge strane, zadovoljstvo životom negativno je povezano s rezultatom u čitalačkoj pismenosti pri čemu učenici koji su manje zadovoljni svojim životom postižu bolje rezultate.

Tablica 3. Učinak indikatora procjene subjektivne dobrobiti hrvatskih učenika na postignuće u istraživanju PISA 2018

	Čitalačka pismenost	Matematička pismenost	Prirodoslovna pismenost
	Beta	Beta	Beta
Općenito zadovoljstvo životom	-0,036***	0,053***	0,022**
Učestalost pozitivnih osjećaja (SWBP)	-0,024***	-0,059***	-0,056***
Smisao života (EUDMO)	-0,175***	-0,136***	-0,169***
Osjećaj pripadnosti školi (BELONG)	0,141***	0,102***	0,124***
	R ² =0,043 F= 369,390 p=0,000	R ² =0,022 F=182,713 p=0,000	R ² =0,035 F=294,786 p=0,000

** p<0,01; *** p<0,001

Ovakvi rezultati za Hrvatsku nisu iznenađujući s obzirom na to da je istraživanje PISA 2018 i na međunarodnoj razini pokazalo da odnos između subjektivne dobrobiti i postignuća učenika nije jednoznačan ni linearan. U zemljama čiji učenici postižu lošije rezultate na PISA testu, učenici su u prosjeku zadovoljniji svojim životom te ih je veći udio pronašao smisao u životu. Uzroke ovakve negativne povezanosti trebalo bi dodatno istražiti.

Međutim, kao posebno važan aspekt subjektivne dobrobiti učenika istaknuo se osjećaj pripadnosti školi, pri čemu u većini zemalja značajno bolja postignuća ostvaruju učenici koji se osjećaju ugodno u svojoj školi i u dobrim su odnosima sa svojim vršnjacima. To ukazuje na veliku važnost društvene komponente subjektivne dobrobiti kod učenika u dobi od petnaest godina, što je važan pokazatelj za škole, učitelje, nastavnike i donositelje obrazovnih politika.

Ukratko...

- Učenici u Republici Hrvatskoj u prosjeku su zadovoljniji svojim životom od učenika u zemljama OECD-a.
- Dječaci su u Republici Hrvatskoj statistički značajno zadovoljniji životom od djevojčica.
- Učenici u trogodišnjim industrijskim strukovnim programima u prosjeku su najzadovoljniji životom, dok su najmanje zadovoljni učenici umjetničkih programa.
- Udio učenika koji uvijek doživljavaju negativne emocije – 10% učenika uvijek je zabrinuto, 5% učenika uvijek je nesretno i tužno, 4% učenika uvijek je uplašeno.
- U odnosu na vršnjake iz zemalja OECD-a, hrvatski petnaestogodišnjaci češće se nalaze u ugodnom raspoloženju.
- Djevojčice se u odnosu na dječake češće nalaze u neugodnom raspoloženju – češće su uplašene, nesretne, zabrinute i tužne.
- Za većinu učenika u Republici Hrvatskoj (65% – 74%) život ima jasan smisao ili svrhu, pri čemu su dječaci u statistički značajno većoj mjeri osvijestili smisao života od djevojčica.
- U odnosu na učenike iz zemalja OECD-a, hrvatski su učenici u značajno većoj mjeri osvijestili smisao svog života.
- Gotovo 20% učenika u Republici Hrvatskoj ne osjeća pripadnost svojoj školi, ne sklapaju lako prijateljstva i čini im se da ih drugi učenici ne vole.
- Bolje rezultate u čitalačkoj, matematičkoj i prirodoslovnoj pismenosti postižu učenici koji prijavljuju manje pozitivnih osjećaja, koji u manjoj mjeri nalaze smisao života te oni koji u većoj mjeri osjećaju pripadnost školi.

Impressum

U FOKUSU br. 5 Jesu li hrvatski petnaestogodišnjaci sretni i zadovoljni životom?

„U FOKUSU“ tematski je serijal posvećen analizama podataka prikupljenih međunarodnim i nacionalnim istraživanjima u obrazovanju te novostima iz područja odgoja i obrazovanja u Hrvatskoj i svijetu. Serijal izlazi periodično.

Nakladnik:

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje
obrazovanja
Damira Tomljanovića Gavrana 11, Zagreb

Za nakladnika:

Ivana Katavić, ravnateljica

Glavna urednica:

Ana Markočić Dekanić

Autorice:

Ana Markočić Dekanić
Marina Markuš Sandrić
Margareta Gregurović

Lektura:

Dubravka Volenec

Grafičko oblikovanje:

Zoran Žitnik

Godina objavljivanja: 2021.

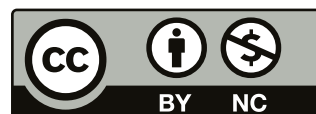
Učestalost objavljivanja: Tematska izdanja serijala „U FOKUSU“ objavljuju se periodično isključivo u elektroničkom obliku na adresi <https://pisa.ncvvo.hr/u-fokusu/>.

ISSN 2718-3378

Prijedlog citiranja:

Markočić Dekanić, A., Markuš Sandrić, M. i Gregurović, M. (2021). *Jesu li hrvatski petnaestogodišnjaci sretni i zadovoljni životom?*, U FOKUSU Br. 5, NCVVO, Zagreb, <https://pisa.ncvvo.hr/u-fokusu/>.

Tekst se smije koristiti u nekomercijalne svrhe uz adekvatno citiranje i poštivanje autorskih prava autora i izdavača. Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Za više informacija

Kontakt: PISA@ncvvo.hr

Web: <https://pisa.ncvvo.hr/>